

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointityöryhmän väliraportti 2021

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat korkeakouluissa	5
3	Ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytointi, haku ja valinta.....	10
4	Korkeakoulujen kansainvälinen markkinointi	14
5	Korkeakoulujen lukuvuosimaksut ja apurahajärjestelmät	15
6	Korkeakoulujen tukipalvelut.....	19

1 Johdanto

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on ollut 1.1.2016 alkaen mahdollisuus periä lukuvuosimaksuja Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta opiskelijoilta alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa. Maksujen periminen tuli korkeakouluja velvoittavaksi 1.8.2017 alkaen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työryhmän korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointia varten toimikaudeksi 22.3.2017–31.12.2020. Sen tehtävänä on seurata ja arvioida lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen ja opiskelijavirtoihin sekä kerätä tietoa korkeakoulujen apurahakäytännöistä ja seurata eri apurahakäytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Seuranta- ja arviointityöryhmä on hyödyntänyt olemassa olevaa tietopohjaa ja tutkimustietoa, kiinnittänyt huomiota tiedonkeruun kehittämiseen, suunnannut kyselyjä korkeakouluille ja kansainvälisille opiskelijoille sekä järjestänyt keskustelutilaisuuksia. Työryhmän väliraportti ”Kokemuksia lukuvuosimaksujen käyttöönotosta lukuvuonna 2017–2018” valmistui loppuvuodesta 2018.

Seurannan edellyttämä vuoden 2020 opiskelijatiedonkeruu on viivästynyt Covid 19 -epidemian vuoksi. Epidemia lisää vaikeuskerrointa myös lukuvuosimaksujen vaikutusten arvioimisessa. Esimerkiksi poissaolevaksi ilmoittautuneita, vuonna 2020 kirjoille tulleita ulkomaalaisia opiskelijoita oli yli 600 enemmän kuin vuonna 2019. Taustalla on Covid 19 -epidemian vuoksi tehty väliaikainen säädösmuutos, joka mahdollistaa poissaolevaksi ilmoittautumisen epidemiasta johtuvista syistä.

Opiskelijoiden näkökulmien sisällyttämiseksi, kattavamman seurannan ja paremman arvioinnin mahdollistamiseksi, työryhmän toimikautta päätettiin jatkaa vuoden 2021 loppuun. Tässä tiiviissä väliraportissa esitämme tilastojen¹ ja korkeakouluille suunnatun

¹ Tilastoja ulkomaalaisista opiskelijoista ja hakijoista on haettu Vipunen-tilastopalvelusta.

kyselyn² pohjalta rakennettua tilannekuvaa. Laajemman kuvauksen, analyysin ja johtopäätösten aika on loppuvuodesta.

Väliraportin koostamisen päävastuu on ollut Irma Garamilla (OPH) ja Marika Bäckmanilla (OKM). Jokaisen sivun ja tiivistetyn rivin takana on ollut paljon työtä. Kiitos sitoutumisestanne!

Lämpimät kiitokset myös työryhmän jäsenille ryhmän työskentelyyn osallistumisesta, kokemusten jakamisesta sekä terävistä huomioista ja havainnoista. Työ jatkuu!

Birgitta Vuorinen

seuranta- ja arviointiryhmän pj.

² Webropol-pohjainen kysely korkeakouluille toteutettiin syyskuussa 2020. Kysely käsitti neljä osaa: 1 Korkeakoulujen vieraskieliset ohjelmat, opiskelijat ja haku- ja valintaprosessi, 2 Lukuvuosimaksut ja apurahajärjestelmä, 3 Markkinointi sekä 4 Tukipalvelut. Korkeakoulujen toivottiin koordinoivan kyselyä siten, että ne lähettävät yhden vastauksen per korkeakoulu kuhunkin osioon. Vastaukset saatiin kaikista korkeakoulusta lukuun ottamatta osaa 1, johon vastasi 33 korkeakoulua.

2 Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat korkeakouluissa

Vajaa kolmannes ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen ulkomaalaisista perustutkinto-opiskelijoista oli lukuvuosimaksuvelvollisia vuonna 2019

Taulukko 1. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat (pl. liseniaatin ja tohtorintutkinto) 2012–2019 ja lukuvuosimaksuvelvolliset opiskelijat (Vipunen)

	Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat (pl. liseniaatin ja tohtorintutkinto)	Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden osuus kaikista tutkinto-opiskelijoista	Lukuvuosimaksuvelvolliset opiskelijat
2012	15 909	5,6 %	-
2013	16 359	5,8 %	-
2014	16 563	6,0 %	-
2015	16 710	6,0 %	-
2016	17 433	6,3 %	-
2017	16 743	6,1 %	1 364
2018	16 482	6,0 %	3 175
2019	15 852	5,7 %	4 631

- Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden kokonaismäärä alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavissa opinnoissa on vuoden 2017 jälkeen hieman vähentynyt.
- Lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden kokonaismäärä lisääntyy.

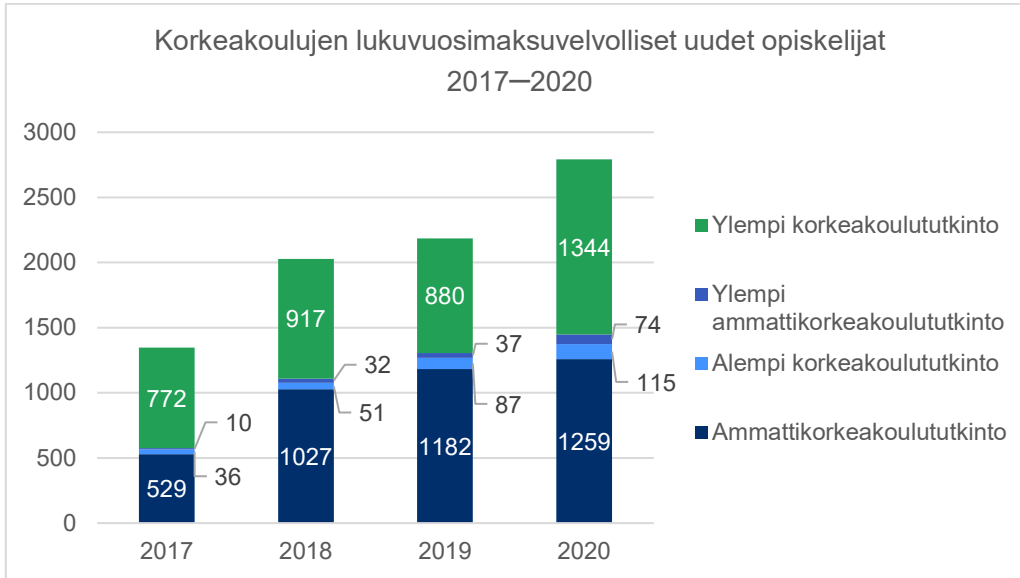
Lukuvuosimaksujen käyttöönotto näkyy notkahduksena korkeakoulujen uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrässä

Taulukko 2. Korkeakoulujen uudet ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat koulutusasteittain 2012–2019 (Vipunen)

-	Amk-tutkinto	Alempi kk-tutkinto	Ylempi amk-tutkinto	Ylempi kk-tutkinto	Yhteensä
2012	2 904	177	156	2 016	5 256
2013	2 538	159	186	1 977	4 863
2014	2 523	150	168	2 163	5 004
2015	2 610	162	234	2 070	5 076
2016	2 784	177	264	2 382	5 607
2017	2 292	180	246	1 497	4 215
2018	2 388	213	324	1 839	4 764
2019	2 568	213	312	1 644	4 740

- Uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä putosi 2016–2017 ammattikorkeakouluissa 17 % ja yliopistoissa 34 %.
- Ammattikorkeakouluissa ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä on tämän jälkeen lähtenyt kasvuun.
- Yliopistosektorilla määrien kehitys on epätasaisempaa ja esimerkiksi vuodesta 2018 vuoteen 2019 uusien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä hieman laski.

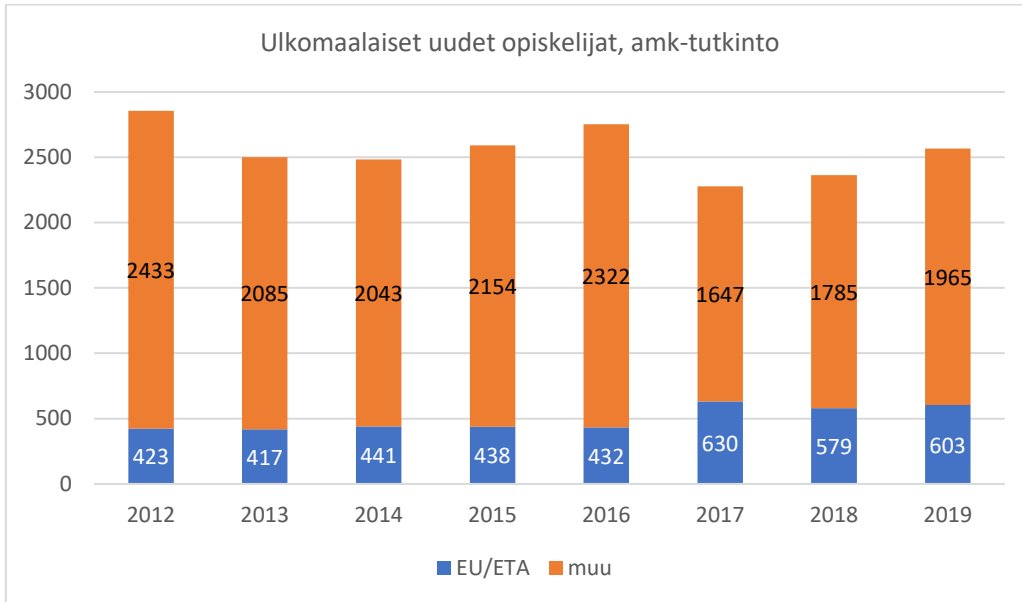
Lukuvuosimaksuvelvollisten uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut

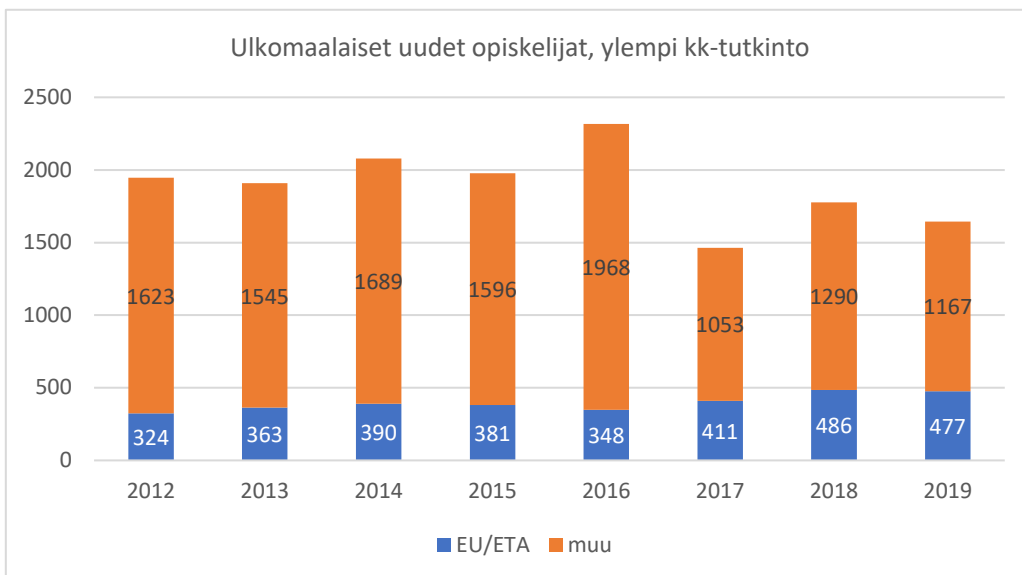
Kuvio 1. Korkeakoulujen lukuvuosimaksuvelvolliset uudet opiskelijat 2017–2020 (Vipunen)

- Vuodesta 2017 vuoteen 2018 uusien, aloittavien lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden määrä kasvoi selvästi.
- Vuosina 2018–2019 kasvu oli vähäisempää ja ylempien korkeakoulututkinnon suorittajissa määrä jopa hieman väheni.
- Vuosina 2019–2020 uusien, aloittavien lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden määrän kasvu oli jälleen ripeämpää.

EU/Eta-maiden kansalaisten määrä ja osuus ulkomaalaisista opiskelijoista on kasvanut

Kuvio 2. Ulkomaalaiset uudet opiskelijat, ammattikorkeakoulututkinto 2012–2019 (Vipunen)

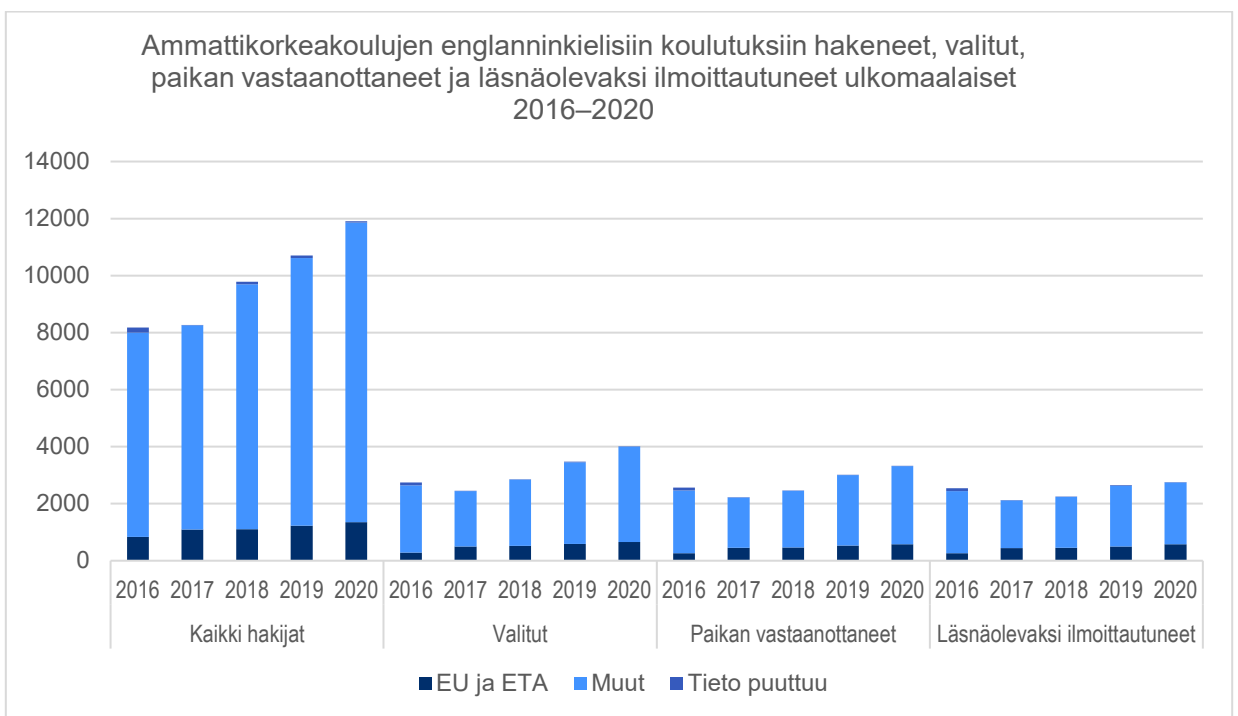

Kuvio 3. Ulkomaalaiset uudet opiskelijat, ylempi korkeakoulututkinto 2012–2019 (Vipunen)

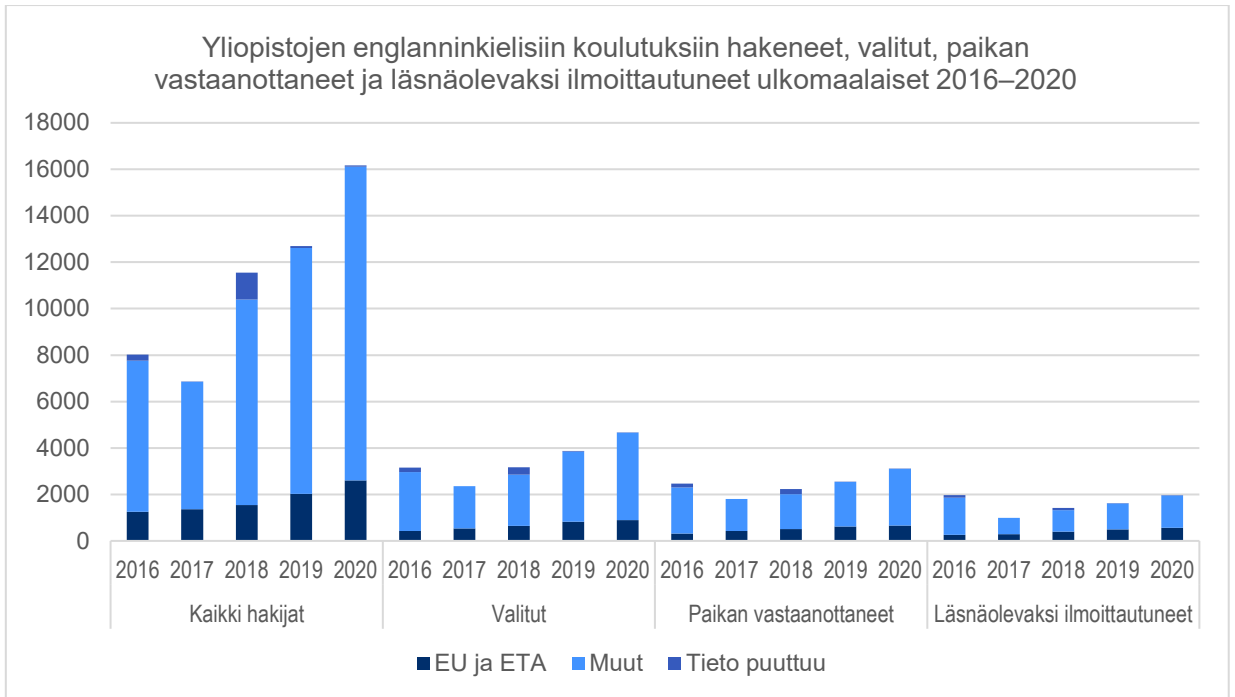
- Lukuvuosimaksujen käyttöönotto on vaikuttanut ulkomaalaisten opiskelijoiden kansalaisuusjakaumaan: EU/ETA-kansalaisten määrä ja osuus uusista ulkomaalaisista opiskelijoista kasvoi vuonna 2017 ja on pysynyt aikaisempaa korkeammalla tasolla.
- Valtaosa aloittavista ulkomaalaisista opiskelijoista on kuitenkin yhä muita kuin EU/Eta-kansalaisia: ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista 77 % ja ylempää korkeakoulututkintoa suorittavista 71 % vuonna 2019.

3 Ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytointi, haku ja valinta

Lukuvuosimaksujen käyttöönotto ei vähentänyt pysyvästi korkeakoulujen vieraskielisiin koulutusohjelmiin hakevien opiskelijoiden virtaa

Kuvio 4. Ammattikorkeakoulujen englanninkielisiin koulutuksiin hakeneet, valitut, paikan vastaanottaneet ja läsnäolevaksi ilmoittautuneet ulkomaalaiset 2016–2020 (Vipunen)

Kuvio 5. Yliopistojen englanninkielisiin koulutuksiin hakeneet, valitut, paikan vastaanottaneet ja läsnäolevaksi ilmoittautuneet ulkomaalaiset 2016–2020 (Vipunen)

- Hakijoiden, koulutukseen valittujen, paikan vastaanottaneiden ja läsnäolevaksi ilmoittautuneiden määrät laskivat vuonna 2017, mutta ovat tämän jälkeen kasvaneet ja ylittäneet lukuvuosimaksuja edeltäneet tason.
- Korkeakoulujen välillä on eroja. Joissain korkeakouluissa ulkomaalaisten hakijoiden määrä on jäänyt alle vuoden 2016 tason. Joissain taas ei hakijamäärän kasvusta huolimatta valita tai aloita yhtä paljon ulkomaalaisia hakijoita kuin vuonna 2016.
- Prosessin joka vaiheessa osa hakijoista putoaa pois: Läheskään kaikki hakijat eivät tule valituksi. Kaikki koulutuksiin valitut eivät ota opiskelupaikkaa vastaan. Eivätkä kaikki opiskelupaikan vastaanottaneet ilmoittaudu opintoihin läsnäolevaksi.

Suurella osalla korkeakouluja koetaan, ettei korkeakoulu saa riittävästi ulkomaalaisia opiskelijoita

- Syksyllä 2020 toteutetun kyselyn mukaan suurimpana ongelmana korkeakouluissa ei pidetä hakijoiden määrää, vaan sitä, etteivät opiskelupaikan saaneet ota paikkaa vastaan tai aloita opintojaan.
- Tämän hävikin analysointiin on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota.

Lukuvuosimaksuvelvolliset muodostavat vain pienen osan vieraskielisten koulutusohjelmien opiskelijoista

Taulukko 3. Lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden osuus vieraskielisten ohjelmien opiskelijoista (kysely korkeakouluille 2020)

Lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden osuus vieraskielisten ohjelmien opiskelijoista	Korkeakouluja (lkm)
Korkeintaan 10 %	8
Noin 10–25 %	9
Noin 25–50 %	10
Noin 50–75 %	2
Yli 75 %	2
Yhteensä	31

- Selvä enemmistö korkeakoulukyselyyn vastanneista arvioi, että lukuvuosimaksuvelvollisia on alle puolet vieraskielisten ohjelmien opiskelijoista.

Korkeakoulujen vieraskielisten tutkinto-ohjelmien määrä on lisääntynyt

Kuvio 6. Korkeakoulujen raportoimat vieraskieliset tutkinto-ohjelmat, joihin rekrytoidaan ulkomaalaisia opiskelijoita (kyselyt korkeakouluille 2018 ja 2020)

- Lukuvuosimaksujen seurantaryhmän vuonna 2018 toteuttamassa kyselyssä korkeakoulut raportoivat yhteensä 345 vieraskielistä tutkinto-ohjelmaa, joihin rekrytoidaan myös ulkomaalaisia opiskelijoita, vuonna 2020 raportoitiin yhteensä 423 ohjelmaa. Kahdessa vuodessa lisäystä on tullut vajaat 80 ohjelmaa.
- Suurin osa vuoden 2020 kyselyn vastanneista korkeakouluista suunnittelee laajentavansa ohjelmatarjontaa edelleen.
- Korkeakoulujen vieraskielisissä ohjelmissa ei opiskele pelkästään ulkomailta rekrytoituja opiskelijoita, vaan paljon myös suomalaisia opiskelijoita.

Korkeakouluissa koetaan lukuvuosimaksujen vaikuttaneen kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointiin

- Syksyllä 2020 toteutetun kyselyn mukaan korkeakouluissa panostettiin kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointiin aikaisempaa enemmän, siihen laitetaan enemmän resursseja, sitä kohdennetaan tai sitä tehdään suunnitelmallisemmin ja strategisemmin.
- Monessa korkeakoulussa koettiin myös, että opiskelijoiden haku- ja valintaprosessista on tullut lukuvuosimaksujen myötä työläämpää.

4 Korkeakoulujen kansainvälinen markkinointi

Korkeakoulut ovat kohdentaneet ja monipuolistaneet markkinointiaan lukuvuosimaksujen käyttöönoton myötä

- Syksyllä 2020 toteutetun kyselyn mukaan lukuvuosimaksujen käyttöönoton myötä korkeakoulujen markkinointia on kohdennettu entistä tarkemmin joko maantieteellisesti tai muuten profiloituneesti.
- Eniten markkinointia kohdennetaan Venäjälle, seuraavaksi eniten Aasiaan ja kolmanneksi Pohjois-Amerikkaan.
- Markkinointi suunnataan niille alueille ja maihin, joilla aiempien vuosien perusteella on todettu olevan kysyntää ja joilta on tullut opinnoissa hyvin menestyviä opiskelijoita.
- Markkinointia on lisätty joko laajentamalla ja monipuolistamalla sisältöjä tai budjetoimalla siihen enemmän resursseja. Lisäksi toimintaa on tehostettu tekemällä markkinoinnista entistä suunnitelmallisempaa ja monipuolisempaa. Markkinointi on siirtynyt entistä enemmän verkkoon.

Markkinoinnin kehittämisessä korkeakoulujen välinen yhteistyö on tärkeää

- Korkeakoulujen välinen yhteistyö etenkin Suomen maakuvan kehittämisessä on olennaista, jotta suomalainen korkeakoulujärjestelmä mahdollisuuksineen nousee esille kansainvälisillä markkinoilla.
- Syksyllä 2020 toteutetun kyselyn vastauksissa [Study in Finland](#) mainittiin useassa yhteydessä tärkeänä maakuvan markkinointikanavana, jolta toivotaan entistä vahvempaa roolia korkeakoulujen välisen yhteistyön koordinoinnissa ja viestinnän kehittämisessä.
- Haasteina yhteistyölle on korkeakoulujen erilaisuus sekä toisaalta myös keskinäinen kilpailu samoista opiskelijoista. Ratkaisuina kyselyn vastauksissa nähtiin korkeakoulujen profiloituminen ja yhteistyön painottaminen Suomi-kuvan kehittämiseen.

5 Korkeakoulujen lukuvuosimaksut ja apurahajärjestelmät

Ammattikorkeakouluissa on keskimäärin pienemmät lukuvuosimaksut kuin yliopistoissa, Bachelor's-ohjelmissa pienemmät kuin Master's-ohjelmissa

- Syksyllä 2020 toteutetun kyselyn vastausten mukaan lukuvuosimaksut vaihtelevat ammattikorkeakoulusektorilla välillä 4 000 €–11 700 €, yleisimmät yksittäiset maksut olivat 6 000 € ja 8 000 €. Bachelor's-ohjelmien maksut ovat tyypillisesti hieman alemmat kuin Master's-ohjelmien.
- Yliopistosektorilla maksut vaihtelevat välillä 5 000 €–18 000 €, yleisin yksittäinen maksu oli 12 000 €.
- Lukuvuosimaksuissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia vuoden 2018 korkeakoulukyselyn vastauksiin verrattuna. Pari korkeakoulua kertoo tarkistaneensa maksua noin tuhannella eurolla ylös tai alaspäin.
- Korkeakoulut raportoivat erilaisia käytäntöjä sen suhteen, milloin ne perivät lukuvuosimaksun aloittavalta opiskelijalta. Monessa korkeakoulussa maksu ajoitetaan opiskelupaikan vastaanottamisen yhteyteen, mutta myös myöhempiä maksuajankohtia raportoidaan, kuten ilmoittautumisen tai opintojen alun yhteydessä.

Apurahat ulkomaisille opiskelijoille ovat tyypillisesti vapautuksia lukuvuosimaksuista

- Apuraha kattaa yleensä osan (20 %–75 %) lukuvuosimaksusta. Lisäksi kymmenen korkeakoulua raportoi syksyn 2020 kyselyssä, että niillä on käytössä myös 100 % vapautus maksusta osalle opiskelijoista.
- Elinkustannusapurahoista eli lukuvuosimaksua suuremmista apurahoista raportoi vain kaksi korkeakoulua. Lisäksi korkeakouluilla on käytössä pienempiä lisä- tai kannustinapurahoja.
- Korkeakoulut rahoittavat apurahat lähinnä lukuvuosimaksujen tuotoilla.
- Apurahakategorioita ja -kriteereitä on muutettu viime vuosina ja niihin myös suunnitellaan muutoksia tulevana vuosina. Apurahakäytännöissä ei ole löytynyt vielä vakiintunutta tasoa ja mallia.
- Muutama korkeakoulu raportoi siirtyneensä tai harkitsevansa ns. early bird - hintaa/apurahaa aloittavien opiskelijoiden kohdalla, jolloin opiskelija saa suuremman vapautuksen maksusta, jos vastaanottaa paikan ja maksaa maksun hyvissä ajoin.

Enemmistö lukuvuosimaksullisista opiskelijoista saa korkeakoulultaan jonkin suuruisen apurahan.

Taulukko 4. Kuinka iso osa lukuvuosimaksuvelvollisista opiskelijoista saa korkeakoululta osittaisen tai täyden apurahan (kysely korkeakouluille 2020)

Apurahan saavien osuus	Korkeakoulut (lkm)
Korkeintaan noin 25 %	2
Noin 25–49 %	3
Noin 50–75 % (myös vastaukset "noin puolet")	7
Yli 75 % (myös vastaukset "lähes kaikki")	18
Yhteensä	30

- Yli puolet syksyn 2020 kyselyyn vastanneista korkeakouluista ilmoitti, että valtaosa (yli 75 % tai "lähes kaikki") lukuvuosimaksuvelvollisista opiskelijoista saa heiltä jonkinlaisen apurahan.

Korkeakoulut arvioivat saaneensa lukuvuodelta 2019–2020 tuloja lukuvuosimaksuista yhteensä yli 14 milj. euroa

Taulukko 5. Lukuvuosimaksujen bruttotuotto korkeakoululle, korkeakoulun maksamat apurahat ja vapautukset sekä näiden erotus (kysely korkeakouluille 2020)

	Bruttotuotto* lukuvuosimaksuista	Maksetut apurahat ja vapautukset	Erotus: bruttotuotto miinus apurahat ja vapautukset
Minimi	0 €	0 €	-73 750 €**
Maksimi	16 131 000 €	12 158 000 €	3 973 000 €
Mediaani	531 000 €	275 250 €	204 750 €
Keskiarvo	1 222 112 €	815 847 €	406 265 €
Summa (kaikki korkeakoulut yhteensä)	42 773 929 €	28 554 642 €	14 219 287 €

*Tuotto mikäli kaikki lukuvuosimaksuvelvolliset opiskelijat maksaisivat täyden lukuvuosimaksun ilman vähennyksiä.

**Myönnetty apurahat ovat suuremmat kuin lukuvuosimaksujen bruttotuotot

- Korkeakoulujen välillä on suuria eroja lukuvuosimaksujen tuotossa.
- Apurahojen ja vapautusten lisäksi korkeakoulut raportoivat syksyn 2020 kyselyssä lukuvuosimaksujen käyttöönotosta aiheutuvan kuluja pienimmillään 4 000 € ja suurimmillaan 1 800 000 €. Mukaan on korkeakoulusta riippuen laskettu markkinointikuluja, palkkakuluja, hallintokuluja, sähköisten järjestelmien kehittämiskuluja yms.
- On vaikea saada tarkkaa tietoa siitä, kuinka paljon lukuvuosimaksujen käyttöönotto on aiheuttanut korkeakouluille kuluja. Korkeakoulujen on vaikea erotella, mikä osa markkinoinnin, hallinnon tai muista kuluista liittyy suoraan lukuvuosimaksujen käyttöönottoon. Panostusten tarkastelu olisi kuitenkin tärkeää taloudellisten vaikutusten hahmottamiseksi.
- Vuoden 2018 korkeakoulukyselyssä lukuvuosimaksujen tuotto arvioitiin (kaikki korkeakoulut yhteensä) runsaaksi 3 milj. euroksi vuoden 2017–2018 osalta. Pienimmillään korkeakoulukohtainen tuotto arvioitiin -80 000 € suuruiseksi ja suurimmillaan 540 000 €. Moni vastaaja ei kuitenkaan osannut arvioida tuottoa vielä tässä vaiheessa. Lisäksi vastauksista ei selviä, mitä kuluja on laskettu mukaan.

Valtaosa korkeakouluista jakaa yli puolet lukuvuosimaksujen potentiaalisesta tuotosta apurahoina ja vapautuksina

Taulukko 6. Korkeakoulun jakamien apurahojen ja vapautusten suuruus suhteessa bruttotuloihin (kysely korkeakouluille 2020)

Apurahat ja vapautukset lukuvuosimaksuista suhteessa bruttotuloihin, %	Korkeakouluja (lkm)
0–20 %	6
21–40 %	4
41–60 %	10
61–80 %	8
80–100 %	4
yli 100 %*	2
Yhteensä	34

*Myönnetyt apurahat ovat suuremmat kuin lukuvuosimaksujen bruttotuotot

- 21 korkeakoulua 34:stä raportoi syksyn 2020 kyselyssä jakavansa apurahoina ja vapautuksina vähintään 50 % bruttotuloista.

Puolet korkeakouluista pitää lukuvuosimaksujen käyttöönottoa taloudellisesti kannattavana, puolet ei

Kuvio 7. Korkeakoulujen arvio lukuvuosimaksujen taloudellisesta kannattavuudesta (kysely korkeakouluille 2020)

- Arvio lukuvuosimaksujen taloudellisesta kannattavuudesta jakaa korkeakoulukentän.
- Jako sopii hyvin yhteen niiden havaintojen kanssa, joiden mukaan korkeakoulujen välillä on suuria eroja lukuvuosimaksuista saaduissa tuotoissa.

6 Korkeakoulujen tukipalvelut

Korkeakoulujen tukipalvelut yhteneväiset sekä lukuvuosimaksuvelvollisille että muille kansainvälisille opiskelijoille

Kuvio 8. Korkeakoulujen vastaukset tukipalveluiden kehittämistä lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden tarpeisiin (kysely korkeakouluille 2020)

- Suurelta osin lukuvuosimaksullisten tarpeisiin vastaavat samat palvelut kuin muiden kansainvälisten opiskelijoiden tarpeisiin. Lukuvuosimaksuvelvollisten tarpeisiin kehitetyt tukipalvelut koskevat lähinnä alkuvaiheen neuvontaa haku- ja ilmoittautumisvaiheessa sekä stipendejä koskien. Lisäksi tukipalveluja tarvitaan maahanmuuttoon ja oleskelulupa-asioihin liittyvän neuvonnan muodossa.
- Kuten taloudellisten vaikutusten arvioinnin yhteydessä on todettu, lukuvuosimaksujen vaikutusta korkeakoulujen investointeihin (esim. markkinoinnin ja tukipalvelujen osalta) on vaikea erotella.
- Syksyllä 2020 toteutetun kyselyn vastausten mukaan korkeakoulujen ohjaus- ja tukipalveluita tulisi kehittää lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden tarpeisiin etenkin ura- ja rekrytointipalveluiden osalta, mutta kuitenkin kaikille ulkomaalaisille opiskelijoille tasapuolisesti siten, että tukipalvelut kattavat opintojen koko kaaren opintojen alkuvaiheen neuvonnasta aina työllistymispalveluihin saakka.